

NEM Meetprogramma Wintertellingen Vleermuizen

Het NEM Meetprogramma Wintertellingen Vleermuizen is het oudste monitoringsprogramma voor zoogdieren in Nederland. Een prachtig overzicht van 80 jaar aan tellingen is recent gepubliceerd in een Lutra special (jaargang 65, nummer 1). Het was dan ook flink schrikken toen we eind 2020 noodgedwongen en op het laatste moment de tellingen vanwege de COVID-19-pandemie moesten afgelasten. In dit artikel we een eerste terugblik op de mogelijke effecten van het afgelasten van de tellingen.

Het besluit om de tellingen niet door te laten gaan werd niet lichtvaardig genomen en is vooraf in bredere kring overlegd (ook bijvoorbeeld met Eurobats en collega's uit de Verenigde Staten). Niet alleen in Nederland, maar ook elders in Europa en zelfs wereldwijd werden tellingen gestopt. Het doel was om te voorkomen dat het coronavirus dat COVID-19 veroorzaakt van mens op vleermuizen zou overspringen. Inmiddels is duidelijk dat 'onze' Europese gladneusvleermuissoorten het virus niet of nauwelijks kunnen krijgen en dat er wereldwijd juist meer zorgen zijn over besmettingen bij andere soortgroepen zoals herten, marters en knaagdieren.

Door dit verminderde risico zijn afgelopen seizoen (winter 2021-2022) de tellingen weer door gegaan met instructies en protocollen om de verspreiding van het virus te voorkomen. Ook al lijken vleermuizen minder kwetsbaar dan eerder gedacht, er is altijd een klein risico op overdracht. En natuurlijk is het ook mogelijk dat tellers elkaar besmetten, aangezien men vlak bij elkaar in kleine ruimtes bezig is. Houd je daarom aan de voorschriften, doe voorafgaande aan de telling een COVID-19-test en blijf thuis als je (milde) klachten hebt.

Voorafgaande aan het afgelasten van de tellingen in 2020, is aan het CBS gevraagd of er effecten waren te verwachten op de trendberekeningen. Het CBS heeft nog eens specifiek naar de data en het meetprogramma gekeken en kwam tot de inschatting dat het 'geen ramp zou zijn als alle tellingen één jaar wegvallen'. Dit was echter wel met de randvoorwaarde dat er het volgende jaar (winter 2021-2022) weer geteld zou kunnen worden. In de praktijk is het inderdaad zo gegaan: geen tellingen in 2020-2021, maar in seizoen 2021-2022 is weer volop geteld.

En uiteindelijk was het resultaat ook zoals verwacht: er is geen (groot) effect zichtbaar op de trends. De berekende indexwaarde voor seizoen 2020-2021 (die dus feitelijk geheel virtueel is) ligt tussen de indexwaarde van seizoen 2019-2020 (het voorafgaande jaar) en 2021-2022 (het daaropvolgende jaar) in. Een overzicht van de indexwaardes van deze drie seizoenen vind je in Tabel 1.

Let op, de indexwaarde van 2020-2021 is niet simpelweg het gemiddelde van het eerdere en latere seizoen, maar berekend op de gehele dataset, waarbij ook de tellingen van andere jaren en andere plots een effect hebben op de geschatte indexwaarde.

Tabel 1: Berekende indexwaardes NEM Wintertellingen

Soort	Indexwaarde 2019-2020	Indexwaarde 2020-2021 (virtueel)	Indexwaarde 2021-2022
Ingekorven vleermuis	4749	4903	5086
Franjestaart	2409	2293	2199
Vale vleermuis	396	382	369
Watervleermuis	276	263	253
Meervleermuis	662	626	599
Baardvleermuis	305	284	264
Grootoorvleermuis	275	263	252

Discussie en conclusie

Op basis van dit 'natuurlijke experiment' kan geconcludeerd worden dat het ontbreken van één telseizoen met tellingen geen groot effect lijkt te hebben op de indexen en dat het dus geen probleem is geweest om één seizoen over te slaan. Het meetprogramma is robuust, bestaat uit vele honderden meetpunten en kent een grote groep enthousiaste tellers. Het is belangrijk dat het meetprogramma met minimaal deze intensiteit uitgevoerd blijft worden, omdat tellers meer doen dan alleen tellen. Door hun jaarlijkse bezoek is duidelijk of een verblijf nog geschikt is voor vleermuizen, wordt de beheerder/eigenaar eraan herinnerd dat bescherming van vleermuizen belangrijk is en wordt bovendien relevante ecologische informatie verzameld (zie ook de recente [Lutra-special over overwinterende vleermuizen in Nederland en Vlaanderen](#)). Daarnaast is zo'n jaarlijkse telling nuttig om scherp te blijven op de herkenning van soorten en bovenal is het gewoon harstikke gezellig.

Een uitgebreid overzicht van de langjarige trends en hoe deze trends geïnterpreteerd moeten worden is te vinden in de meest recente Lutra-special die aan een groot aantal tellers is toegestuurd. Heb je de Lutra-special niet ontvangen? Vraag dan bij je Proco na of er nog een exemplaar beschikbaar is.

Veel plezier en succes met de tellingen in het aanstaande winterseizoen.

NEM Meetprogramma Wintertellingen Vleermuizen: Maurice La Haye (landelijk coördinator), Erik Korsten, Martijn van Oene en Jelle van Zweden (CBS).